

Matjaž Nahtigal, 6. julij, 2021

Predčasne volitve – prvi korak k okrevanju ustavne demokracije

Predčasne volitve, ki jih jasno in nedvoumno zahteva slovenska civilna družba, predstavljajo prvi pomemben korak k ponovni okrepitvi ustavne demokracije v Sloveniji. Izkoriščanje trenutnega predsedovanja za utrjevanje svoje volilne baze, medtem ko se EU nahaja v prelomnem obdobju na poti socialnega in gospodarskega okrevanja, podnebnih sprememb in geopolitičnih rivalstev, je nesprejemljivo.

Predsednica Evropske komisije Ursula von der Leyen je pretekli teden izpostavila, da gre za predsedovanje Svetu EU v prelomnem obdobju za celotno Unijo. Uspešno spopadanje z vrsto nakopičenih izzivov bo determiniralo prihodnost evropske integracije. Namesto da bi slovensko predsedovanje po svojih najboljših močeh prispevalo k reševanju izzivov, se morajo evropske institucije ukvarjati z erozijo demokratičnih in pravnih standardov v Sloveniji, z vprašanjem imenovanja delegiranih tožilcev po izpeljanem zakonitem postopku, s tem, ali bo po mesecih izčrpavanj vendarle izpolnjena zakonska obveznost financiranja STA za vestno in

odgovorno izvajanje javne službe. Namesto del rešitve je slovensko predsedovanje del problema. Težko pridobljen ugled Slovenije v EU in po svetu v preteklih letih in desetletjih se nepovratno zapravlja z vrsto negativnih posledic za našo prihodnost v evropski integraciji.

Rotirajoče predsedovanje je namenjeno temu, da vsaka država članica prikaže svoje dosežke in napredek od preteklega predsedovanja in da najboljši možni prispevek k skupnemu razvoju evropske integracije. Zato so potrebne dolgotrajne vsebinske priprave z vključitvijo vseh deležnikov v družbi: socialnih partnerjev, nevladnih organizacij, širokega niza strokovnjakov, podjetnikov, inovatorjev in predstavnikov vseh generacij. Tako je bilo zastavljen projekt vključevanja Slovenije v EU, Konferenca o prihodnosti EU na podlagi Laekenske deklaracije, tudi priprave na prvo predsedovanje so bile zastavljene širše. Temu nasprotno so priprave in izvajanje drugega predsedovanja postale koalicijski in predvsem (eno)strankarski projekt.

Drugo predsedovanje poteka v kontekstu kulturnega boja, ki predstavlja slab nadomestek za odsotnost nacionalne in evropske razvojne vizije, nujno potrebne za vključujoče, trajnostno in uravnoteženo okrevanje Slovenije in EU. Poteka v času, ko padamo na vseh mogočih primerjalnih lestvicah o stanju demokracije, temeljnih svoboščin, institucij pravne države, inovacij... Najnovejše poglobljeno in podrobno poročilo o eroziji svobode medijev, ki ga je pripravila Evropska zveza novinarjev in Mednarodni inštitut za tisk, predstavlja vrh ledene gore hitre erozije demokratičnih, pravnih in vseh drugih standardov v Sloveniji.

Še več, podrobno prebiranje ključne literature o vzponih avtokratskih populizmov, kot je knjiga avtorjev Steven Levitsky in Daniel Ziblatt, *How Democracies Die* (Crownpublishing, 2018) in Tom Ginsburg & Aziz Z. Huq, *How to Save Constitutional Democracy* (Chicago Univ. Press, 2018), jasno pokažejo, da bi morali pri nas po vseh objektivno preverljivih indikatorjih biti prižgani vsi alarmi. Šibka zavezanost demokratičnim procesom odločanja ali njihovo zavračanje, zanikanje legitimnosti političnim nasprotnikom, omejevanje državljanskih pravic in svobode medijev sodijo med ključne indikatorje za prepoznavo, kako po korakih umira demokracija. Rahljanje varovalk za horizontalno in vertikalno zagotavljanje zavor in ravnovesij med vejami oblasti ter znotraj posameznih vej oblasti prav tako sodi v ta kontekst. Demokracija umira najprej po majhnih korakih, nato pa enkrat za vselej in nepovratno. Izkušnja Madžarske, ki se ji z veliko hitrostjo približujemo, v praksi potrjuje strokovne in znanstvene ugotovitve s področja demokracij in primerjalne ustavne demokracije, da je za preprečitev nepovratnega zdrsa v avtokracijo potrebno delovati pravočasno in premišljeno.

Kaj se torej (še) da storiti? Poleg angažiranosti svobodne civilne družbe, neodvisnih strokovnjakov in preostalega javnega pluralnega prostora ostajajo naslednje opcije: - vložitev nove ustavne obtožbe, podkrepjene z novimi poročili, dejstvi in argumenti; - sočasno iskanje novega predsednika vlada in ekipe, ki bo prevzela predsedovanje EU, se učinkovito pripravila na četrty val pandemije in čim bolj dostopen potek cepljenja, zagotovila transparenten in organiziran pristop k načrtu okrevanja in poskrbela za izvedbo predčasnih volitev; - priprava in izvedba predčasnih volitev za vzpostavitev vlade in DZ s polnim mandatom za okrevanje in strukturni preboj slovenskega gospodarstva in družbe v celoti. Ključno vlogo bodo morali odigrati predstavniki opozicije z vzpostavitvijo širokega razvojnega zaveznitstva v parlamentu in slovenski družbi, svobodna civilna družba in neodvisna stroka.

Morebitne predčasne volitve predstavljajo šele prvi korak k okrevanju ustavne demokracije. Strankarski klientelizem, oligarhični kapitalizem, erozija institucij in splošna družbena stagnacija – z redkimi izjemami, ki so se uspeli v takšnih omejevalnih okoliščinah prebiti v mednarodni prostor – so procesi, ki potekajo že dalj časa. Nakopičeno družbeno nezadovoljstvo bi moralo predstavljati spodbudo za iskanje strukturnih izboljšav, ne za strukturno razgradnjo institucij in družbenih procesov. Zadnja vladna koalicija je procese erozije le še pospešila s ciljem vzpostaviti avtorski model po vzoru Orbanove distopije. Slovenija postaja eno osrednjih prizorišč prizadevanj za prihodnost evropske demokracije.

Prihodnost je v anti-oligarhični republiki z vključujočim in trajnostnim družbenim razvojem, s širokimi družbenimi razvojnimi zavezništvi. Kdo bo zmožel in znal povezati ta izjemen družbeni potencial, ki ostaja neizkoriščen že vsaj desetletje in več?

**TOM GINSBURG
AND AZIZ Z. HUG**

HOW TO SAVE A

CONSTITUTIONAL

DEMOCRACY